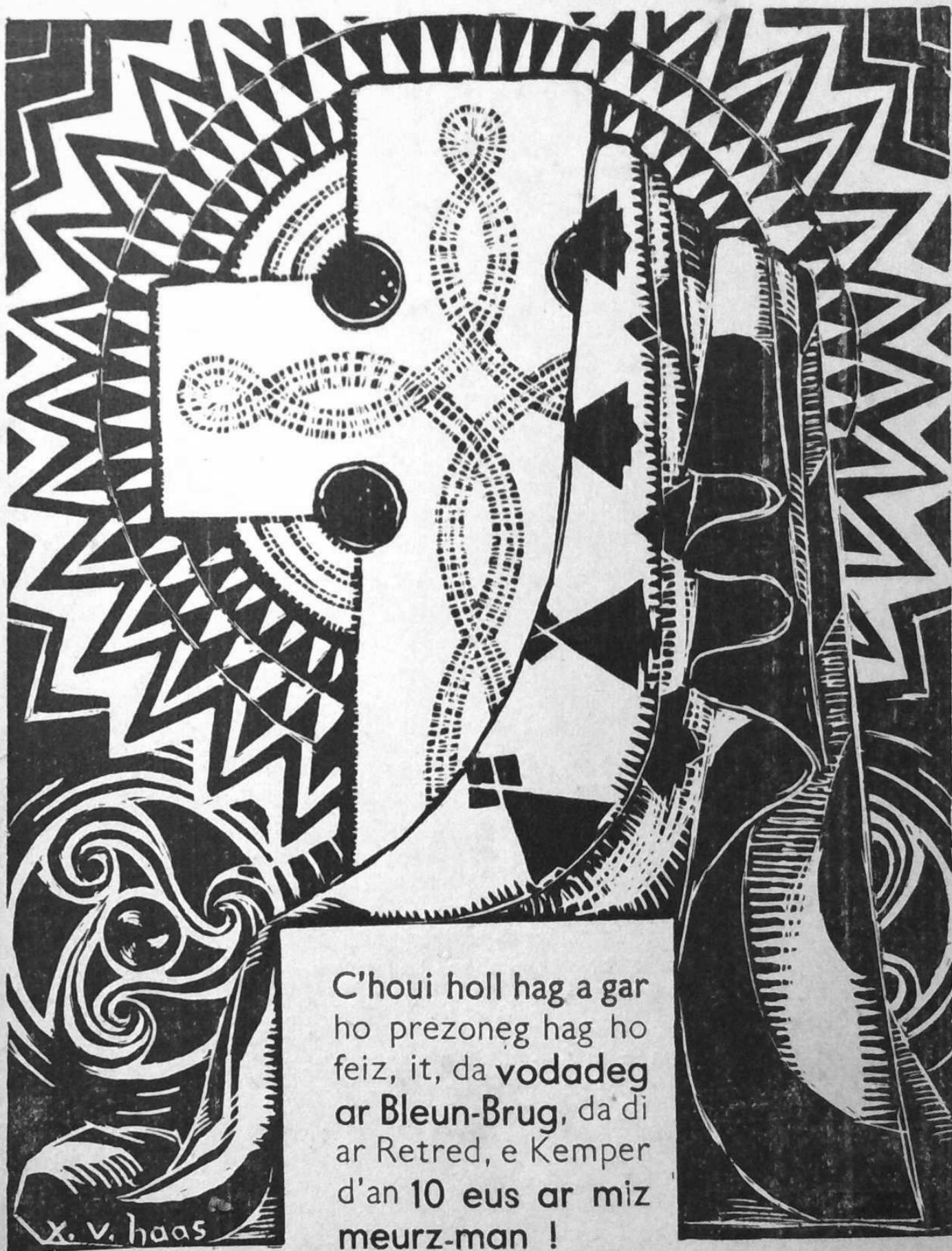

FEIZ HA BREIZ

MEURZ 1938

Kannad Miziek ar Vretoned

C'houi holl hag a gar
ho prezoneg hag ho
feiz, it, da vodadeg
ar Bleun-Brug, da di
ar Retred, e Kemper
d'an 10 eus ar miz
meurz-man !

FEIZ HA BREIZ Renet gant an Ao. PERROT

KOUMANANCHOU DIOUZ AR BLOAZ :

Breiz..... 15 lur — Frans ha broiou stag outi..... 18 lur
Evid ar re a zo e diavêz bro 20 lur
Koumananchou a enor 20 lur

Kasit ho koumananchou, dre chek-post da : M. l'ADMINIS-
TRATEUR DE « FEIZ HA BREIZ », SCRIGNAC (Finistère).
C. C. 21.802 Rennes.

Taolit evez ha lennit piz

Evel m'her gwelit uheloc'h, gand ar geraouez o tont hon eus ranket kas priz hor c'houmanant da 15 lur evit Breiz ha da 18 lur evit ar Frans hag ar broiou stag outi.

Evid ar c'houmananchou a-vernioù, (abonnements collectifs), gant ma vezo, da nebeuta, pemp niverenn, e pep bern, e vezo roet pep niverenn evit dek lur hepken, edoug ar bloaz.

Goulenn a reomp ouz ar re a gar o Breiz, dreist-holl ouz hor c'henvreudeur beleien, skigna hor c'helaouennoù en dro d'ezo. Kaout hor c'hannad, bep miz, epad bloaz, evit 10 lur, a zo kaout traou da lenn, marc'had mat !

N'eus nemet « Feiz ha Breiz » hag a zisklerife splann d'ar Vre-toned petra c'hortoz Doue diganto evel kristenien hag evel Bre-toned.

Drapoïou nevez Breiz

Ar re a garfe kaout drapoïou nevez Breiz evid ar gouel-
liou, kermessou pe batronachou, n'o deus nemet ober o gou-
lenn ouz Unvaniez Oberou Breiz (Union des Œuvres Breton-
nes), Pleyber-Christ (Finistère) a en em garg eus al labour.

Eleiz o deus grêt o frenadennoù, a-benn breman, hag, en
o sonez, eun ti-kêr eus Bro-Roazon.

Eun dra vat e vije kaout eun drapo breizat e holl diege-
zioù Breiz, koulz hag er skolioù hag er patronachou, evel
m'her graer e Bro-Flandrez.

Priz an drapoïou (hep o zreid) :

$1^m \times 0.60 = 40$ lur; — $1^m 50 \times 1^m = 55$ lur
 $2^m \times 1^m = 75$ lur.

Gant etamin eo e vez grêt an drapoïou-se.

74^{vet} BLOAVEZ — Nⁿⁿ 3

MIZ MEURZ 1938

FEIZ HA BREIZ

Eur menoz evid ar c'horaiz :

« Ho pezet truez ouz hoc'h ene »

Eun druez eo gwelout nag a dud a vev evel ma n'o defe
ene ebet da zavetei. Peadra a zo da ouela. Evidomp-ni, sen-
tomp bepred ouz mouez ar Spered-Santel a c'houlenn digan-
neomp kaout truez ouz hon ene (Ecles. XXX, 24), oc'h hen
dere'hel atao dibee'h ha leun a vuhez.

Epad amzer ar C'horaiz ez eo talvoudek mirout dalc'h-
mat a-us d'hor spered ar gwel eus brasder hon ene hag an
ezomm hon eus da skuilh daelou warnan.

I. — BRASDER HON ENE

Hon ene a zo bras dre e renk, dre e c'hened ha dre e
briz.

1) Renk uhel hon ene. — Dre e ene, an den a zo savet
uhel uhel dreist an holl grouadurien all a welomp en dre
d'eomp. Doue a zo falvezet gantan hor sevel uheloc'h c'hoaz,
oc'h ober d'eomp kemerout « perz en E natur a Zoue ». (II
Per I, 4). Holl enorioù an douar dastumet en eur bern ne
dint netra e kichen an enor a ra Doue d'eomp, oc'h hor ger-
vel da veza E vugale : dre ar c'hras ni a ya e familh Doue.
« Gwelit, eme sant Yann, pebez karantez Doue an Tad en
deus roet d'eomp, oc'h hon henvel hag oc'h ober ac'hanomp
bugale Doue. » (I, Yann III, 1).

Ar zent a gan, en eun doare dispar, an enor ker bras-
se. Selaonomp sant Aogustin : « Peger bras ne vefe ket leve-
nez eun tremeniad n'anavez ket e dud hag a zo gwasket gand

an dienez, ar safar hag ar boan, o klevout lavarout d'ezan : mab oc'h da eur seneatour ; ho tad en deus leveou divent evidoc'h : ho kervel a ran warzu ho tad. Gant pebez leve-nez e lammfe e galon, ma ve gwir ar c'homzou-ze ! Setu deuet eta abostol Jezuz da lavarout d'eomp ar wirionez : Petra ho peus, emezan, o koll kalon ? Petra 'ra d'eoc'h c'hoant-taat beza bruzunet, oc'h heuilh hoc'h youlou fall, en dienez, ganet eus ar plijaduriou euzus-se ? Eun tad ho peus, eur vro ho peus, peadra ho peus. Piou an tad-se ? Va zudou karet meurbet, bugale omp da Zoue. »

Ar Pab bras sant Leon a embann : « Dreist an holl donezonou all, eman an donezan-man : Doue a c'halv an den e vugel hag an den a hanv Doue e dad ».

Tud ar bed a c'hell en em veuli da ziskenn eus eur ouenn enorus, da veza desket bras, da veza pinvidik mor, da veza e lugern an enoriou, kement-se holl ne deo nemet avel ha moged e kichen gras Doue en ene : ar renk a zigas ar venleudi hag a bado atao, eo renk ar c'hristen a vir ennan buhez an nenv. Eur seurd renk a ro d'an ene eur gened dispar.

2) **Gened dispar an ene.** — Doue a zo ar gened hep muzul ha Doue a fell d'ezan e vefemp henvel outan ; beza henvel ouz Doue eo beza kaer ha mat evldan. Ae'hanomp hon-unan, omp die'halloud da rei d'hon ene eur gened ken dudi. N'hon eus nemet senti ouz Doue a lavar d'eomp : « Bezit santel, dre m'oun santel, me ho Toue hag ho Mestr ». (Lev. XIX, 2), ha Doue a ro d'hon ene eur gened henvel ouz e hini.

Neuze, hon ene a deu da veza ker kaer, dre ar garantez, ma teu Doue d'en em blijout o chom ennan : « An hini am e'har, eme Jezuz, va Zad her c'har, hag e teuimp davetan hag e chomimp ennan. » (Yann, XV, 23)... Beza e stad ar c'hras eo beza kaer meurbet, eo kaout hon ene gwisket gand ar vertuziou kristen a ra d'ezan beza ker skedus ma teu santet Katell da lavarout d'hor Zalver a ziskoueze d'ez eun ene : « O Mestr, ma ne oufen ket mat n'eus nemet eun Doue e kemerfen an ene-man evid eun doue, ken dispar eo e c'hened ».

Met evid anaout gwelloc'h brasder an ene eo ret sonjal ive alies en e briz.

3) **Priz bras an ene.** — Petra dalv eun ene ? eur rouantez ? An douar gand e vengleuziou aour, gand al loened a

vev warnan ? Ar bed a-bez ? Kement-se holl ne deo netra e skoaz talvoudegez eun ene. Eun ene en deus muioc'h a dalvoudegez eget gwad presius Mab Doue. Rak evit savetei hon eneo, Jezuz-Krist n'eo ket bet awale'h gantan skuilh e wad e deiz diweza e vuhez ; falvezet eo bet gantan, adaleg e zonedigez beteg e varo, gouzanv evidomp heb ehan poaniou eur verzerenti skrijus. Peger bras priz en deus eta hon ene, p'eo gwir Mab-Doue en deus e zasprenet gant kement a boan ! Poan vras en E gorf, met dreist-holl poan vras en E spered ! Ha pep hini ac'hanomp a c'hell lavarout : « Jezuz en deus va c'haret hag en em ginniget anezan e-unan d'ar maro evidoun ». (Gal, II, 20).

N'eus ket unan en hon touez ha ne c'hellfe ket anzav : « Evidoun Jezuz en deus skuilhet e holl wad : n'eus ket eur veradem ha ne ve ket bet d'in ; eur veradem hepken, koulskoude, a zo awale'h evit gwale'hi an holl eneo eus o holl fec'hejou ». Hag e vemp c'hoaz ker kounnaret da ankouna-c'haat priz hon ene evit redek warlere'h traou didalvez ha safarek ! Hiviziken, gant muioc'h a aked, heuliomp ali an abostol sant Paol : « Prenet oc'h bet gand eur priz bras. Meulit ha dougennit Doue en ho korf hag en ho spered ». Evit ma vo hon ene bepred flammoc'h hag evit ma plijo muioc'h mui da Zoue, gwale'homp-hen alies e gwad Jezuz hag en hon daelou.

II. — DAELOU HA GWAD WAR HON ENE

Petra euzusoc'h, petra nozusoc'h eget ar pec'hed a ra d'an den en em denna eus gouenn Doue evit koueza e hini Satan, koll ar gened skedus her gra henvel ouz mammenn an holl-c'hened evit kemerout dremm lous prins an denvaljenn, ober fae war gwad presius Mab Doue evit klask terri e zec'hed e doureier ankenius plijaduriou ar bed ? Nag ez eo reuzendik stad ar paour kêz pec'her ! Koulskoude Doue, en e vadelez divent, a gendale'h da gaout truez outan ha ne ehan d'her gervel da zont davetan dre ar binienn. Gant pebez karantez, Jezuz a c'houlenn digantan skuilh daelou war e ene e mesk E wad sakr ! Selaouomp mouez hor mignon madele-zus !

1) **Daelou war hon ene.** — Pa bigne Jezuz ouz menez Kalvar, evel flastret dindan bee'h e groaz ha fallagriez an dud, mere'hed Jeruzalem o devoa truez outan hag a ouelas warnan. Oc'h o gwelout, hor Zalver a lavaraz d'ezo gouela warno ha war o bugale. Rak m'eman laket en eur stad ker reuzeudik eo en abeg da bee'hejou an dud. War hon ene eo eta e kleomp skuilh daelou evit ma vo gwale'het ganto.

A-viskoaz, Doue en deus bet gouennet digand ar bee'herien gouela war loustoni o ene. Dre ar profet Joel e lavar d'ezo : « Breman distroit davedouan, eus hoc'h holl galoun, er yun, en daelou hag en hirvoudou. Rogit ho kalonou ha nann ho tilhad, hag en em roit adarre da zervieha an Aotrou ho Toue, rak, Hen, a zo leun a vadelez hag a druez, leun a habaskded hag a drugarez ». (II, 12, 13).

Sentomp ive ouz ar profet David hor ped da ouela an-unan gantan : « Deuit, adoromp Doue ha stouomp dirazan : gouelomp dirak ar Mestr, en deus hor c'hrouet ». (Ps. 94). Goude e bee'hed, David n'en deus ket grêt an neuz da lenva : « En em skuizet oun, emezan, abouez hirvoudi : Bep noz e walc'hin va gwele gand va daelou ; glepia a rin gant va daelou al lec'h m'oun gourvezet ». (Ps. 6). Pegen eürus e vefemp ma c'hellfemp eveldan anzav da Zoue : « Eur mor a zaelou a zo deuet eus va daoulagad, dre ma n'o deus ket miret ho lezenn ». (Ps. 118). Pegen eürus e vefemp ma rafemp evel David pinijenn d'hor pee'hejou ! Pegen eürus e vefemp ma ouelfemp war hon ene evel santez Mari-Madelen, evel sant Per, evel an holl bee'herien o deus grêt pinijenn hag a zo hirio e gloar ar baradoz ! Neuze gwad Jezuz ne vefe ket bet skuilh et en aner evidomp.

2) **Gwad war hon ene.** — Ar pee'her en deus glae'har, an hini a zo e galon glepiet gant daelou a geuz d'e binijenn en em laka e tu da zigemerout ervat gwad hor Zalver : hon daelou mesket gand ar gwad burzudus-se a ro d'hon ene eul lufr dispar. « Er C'hrist ez omp dasprenet, dre E wad hag ar pardoun eus hor pee'hejou, hervez pinvidigez E c'hras, a zo bet fuilhet founnus warnomp », eme an abostol sant Paol (Eph. I, 7).

Hag an abostol sant Yann a skriv : « Ma valeomp e sklerijenn Doue, evel m'eman e-unan er sklerijenn, ez omp una-

net an eil gand egile, ha gwad Jezuz-Krist, e Vab, hor gwalc'h eus pep pee'hed. Ma lavaromp n'hon eus pee'hed ebet, ec'h en em zallomp hon unan hag ar wirionez n'eman ket ennomp. Mac'h anzavomp hor pee'hejou, Doue a zo feal ha just, evit lemel diwarnomp hor pee'hejou hag evid hor gwalc'hi eus pep displealded ». (I, Yann, I, 7-9). « Jezuz, emezan, en deus hor c'haret hag hor gwale'het eus hor pee'hejou en e wad. » (Apo., I, 5).

Sant Per a brezeg en deus Jezuz « e-unan dougennet hor pee'hejou en e gorf, war goad ar groaz, evit rei ar maro d'ar pee'hed, ma vevimp er justiz ; dre e c'houliou eo ez omp bet pareet ». (I, Per, II, 24).

**

Epad ar C'horaz, met ive dale'hat epad hor buhez, en em dennomp eta, a spered, e-harz troad ar groaz evit lakaat da dalvezout evidomp gwad Jezuz, evid gouela war hon ene hag e walc'hi eus e bee'hejou, evit ma chomimp bepred evelse e gouenn Doue, dre ar c'hras o veva ennomp. Harpet ouz kroaz Jezuz e c'hellomp heb aon anzav : « O Jezuz, dindan ho kwad presius o tivera war va ene eus ho kalon garantezus, e kavin nerz da drec'hi galvadennou touellus ar sperejou daonet, da ober fae war ganouennou fall ar bed milliget ganec'h, da vouga mouez diskiant va youlou direiz, o Jezuz. Pa vezin douget d'an droug, pa glasko ar pee'hed en em zila em ene, pa drello va daoulagad diouz sked ar plijadurion a jach d'o heul ar maro, pa zeblanto d'in koll va fenn o kle-vout ar promesaou a ra d'in an ifern, pa vezin warnez te-c'hout diouz skeud ho kroaz evel ma vijen gounezet gant galoud sked gaouiat an droug, neuze, o Jezuz, gand ar brasa fizians, me a zello ouz ho kalon bruzunet gand ar pee'hejou, neuze, o Jezuz, evid en em virout diout, me a harpo va fenn war boull ho kalon, eienenn ar C'hlanded, neuze, o Jezuz, gand truez ouz va ene, me a stardo c'houekoc'h va divree'h en dro d'ho kroaz, hag a lavaro d'eoc'h en dra c'hellin :

« O Jezuz, me ho kar, n'am lezit ket da vont da goll. »

J.-M. F.

AN ESPERN

Furnez ar re goz, furnez an holl boblou eus an douar a lavar d'an den sonjal en amzer da zont, dastum, epad m'eo krenv ha yac'h, peadra da veva evit amzer ar c'hlenved pe ar gozni. Penaos kousket dienkre, ma ne c'heller ket lavaret diouz an noz : « Ne vanko ket a vara d'eomp war c'hoaz ? »

Ar pennou-skany hepken, an dud diskiant, a zispigu dioc'h tu kement a c'houmezont, hag ec'h en em lakont evelse e riskl da jom eun deiz hep tamm.

« Gwelloc'h eun tamm bemdez
« Eget re a veurlarjez. »

Staga ar galon ouz an arc'hant a zo fall ive. An arc'hant a zo graet evit beza implijet, ha nann evit chom da loueda en eun armel. Met, ra vezo implijet mat, ha pa vez ezomm.

Lod, pa vez arc'hant etre o daouarn, a goll o fenn, a ra dispignou fall. Meurlarjez bemdez ; da zebri ha da eva hep muzul ebet ; dilhad kaer, pep seurt traou nevez. Ha setu foranet an arc'hant. Gwenneg ebet mui en armel, ha setu eur gwalleur bennak o tont. Ar c'hlenved a zalc'h en e wele an tad a familh epad eur miz. Ret eo gervel ar medecin, prena louzeier. Hag e ranker mont da c'houlenn, digant an amezeien, arc'hant da bresta.

« Pred dister, pred mat
« A-zalc'h eun tiegez en e stad...
« Tenna hep lakat,
« Berr e pad. »

Arabat eo stlapa er mor an arc'hant gounezet, met sonjal en amzer da zont, espern abenn diwezatic'h. Rak piou a oar petra a c'hoarvezo er bloaz a zeu hag er bloaveziou warlerc'h ? Marteze e vezint mat, marteze ne vezint ket. Mar bezont fall, an arc'hant espernet er bloaz-man a zervichou neuze.

Al labourerien douar n'hellont ket konta gomit bep bloaz kalz arc'hant. Goude eur bloaz mat, e c'hell dont eur

bloaz fall. Ret eo eta gouarn mat an tiegez, espern, lezel a gostez an dispignou foll. An tiegeziou mat war ar maeziou eo ar re a zo bet enno tud fur, tud a benn, mat da labourat, mat da espern.

Etouez an dispignou foll e ranker lakat er penn kenta an dispignou graet en ostaleriou, oc'h en em vesvi. Rei arc'hant d'eur mesvier a zo evel teurel dour en eur baner. Ne jom berad dour ebet en eur baner ; ne jom gwenneg ebet ive e godell eur mesvier.

« Eur gwaz, dre en em vesvi,
« A skarz buan madou an ti. »

En han' Doue, taolit evez ouz an ostaleriou. Eno kalz a goll o arc'hant, o nerz, o yec'hed, o fenn ha kement a oa a vat enno,

« Muioc'h a dud a laz ar gwin
« Eget na bare ar medecin. »

Y. U.

An
Aotrou UGUEN
o prezeg e iliz
abati Landevennec,
d'ar 4 a viz gwen-
golo 1935, evit mil-
vet bloaz distro ar
venec'h.

Gizioù Kaer Breiz-Izel

Ar
vugale
vihan

Va Doue.

*Lakit en hon liorzou, bep bloaz, kals a vleuniou.
Ha d'o c'hutuilh, en o c'haer, kals a vugaligou.*

PA stag ar c'hrouadur da gomz, kenta ger a lavar eo hano e vamm.

E penn an tamm skrid-man, hano va mamm hag hano mammou kristen Breiz-Izel eo a fell d'in lakat da genta; goude hano Doue, n'eus hano ebet ken kaer, ken c'houek hag hano eur vamm; an hano-se a vez lavaret atao gant doujans ha karantez, e Breiz-Izel, dreist-holl.

Ne gredan ket lavaret kals a c'hevier o lavaret eo ar bras eus mammou Breiz, sentezed ha n'eo ket re vihan int zoken.

Nak a boaniou, nak a breder, nak a skuizder n'he deus ket eur vamm da c'houzanv pa ra he dever penn-da-benn, evel eur gristenez, ha mammou Breiz-Izel her gra, heb en em glemm, ha gant joa zoken, er gwel a Zoue.

Abaoe o bugaleach o deus desket o micher a vamm; yaouankik flamm, eleiz o deus ranket luskat breudeur ha c'hoarezed bihan ha zoken o c'hempenn ha rei boued d'ezo pa ne veze ket o mamm er gêr.

Deuet da verc'hed yaouank, er parkeier, en eur labourat, er prajou en eur ziuall ar zaout, o deus gwelet ar bleuniou gwisket ken kaer hep na oufent na neza, na gwriat; gwelet o deus al labousedigou o veva laouen ha dibreder hag o kaout atao o begad d'ezo ha d'o re vihan; o welet hag o pleustri an traou-se, en o c'halon, o deus desket fizout e

Providans Doue hag eur wech dimezet e leveront laouen, evel ar re goz, gwechall :

« Pa deu Yann
« E teu e rann. »

Hag e weler o ziez leun a vugaligou, evel eur gestenn leun a wenan.

Gwragez Breiz pa ouezont en deus Doue fiziet eur c'hrouadur enno, n'o deus mui ken sonj, ken ioul nemet da ziuall mat ar bugel-se, evit m'en devezo ar c'hras da reseo ar vadiziant; nak a bet gwech em eus me klevet gwragez — ha ne vanke d'ezo na poaniou, na trubuilhou, — oc'h huadadi, en eur lavaret, a greiz o c'halon : « Va Doue, lakit va « c'hrouadur da zont d'ar vadiziant; ne c'houlennan netra « ken ! »

Pa vez ganet ar bugel, nak a joa e kalon an tad hag ar vamm; pa vez ar c'henta deuet, an dra-se n'eo ket souez; dre holl e vezer laouen ouz ar bugel kenta, met e Breiz n'eo ket hepken ouz ar c'henta eo e vezer laouen, met lavaret a c'heller, gant gwirionez, seul-vui a vugale a vez en ti, seul-vui a joa a vez ouz an hini a zigouez, rak ma vez muioc'h a dud d'her c'haret; evelse ema ar c'hiz da lavaret; lostig an ti a vez atao ar golladenn, abalamour ma vez an holl oc'h ober lid d'ezan.

E Breiz-Izel n'eo ket rouez gwelet koublajou bugale o tont war an douar; me a anavez eur vamm hag he deus bet tri goublad; peurliesia ar gerent, an amezeien, a ra truez d'ar vamm a zigouez ganti kaout, evelse, daou vugel, da zével, met ar vamm gristen a lavar laouen : « Pa 'z int denet d'ar vadiziant ha pa 'z int divac'hagn e vezo grêt eun dra bennak outo ! »

An tad a lavar ken dienkrez ha tra : « Ne vezo ket re anezo ha neuze pa vezint bras o daou da labourat, e lec'h unan em bezo daou ! »

Anavezet em eus eun tad hag en devoa bet eur c'houlblad, paotr ha merc'h, ha pa 'z ae da lakat badezi e vugale genta e wiske e zilhad bep sul, met breman e lavaras d'e vaouez e ranke lakat e zilhad eured pa en devoa daou da gas da vadezi; evel a welit ne oa ket en despet d'ezan o tigemeret e goubladig.

Ha ma tigouez gand eun tad hag eur vamm kaout eur c'hrouadur ha n'eo ket divac'hagn, ral eo o gwelet o c'hros-molat nak oc'h en em glemm ; leun a druez ouz ar bugeñ paour e leveront gant doujans : « Ar pezh a ra Doue a zo grêt mat hag e rankomp beza laouen eus ar pezh a ro d'eomp ! » hag ar bugelig kêz-se ne vez ket hepken karet ; an holl o deus evitan, evel respet ha den ne garfe ober d'ezan an distera poan ; meur a wech em eus klevet lavaret : « An tiez a zo enno eur c'hrouadur seizet pe ziskiant a zo tiez hag a vez enno chans ! » hag alies pa varv ar vugaligou baour-se ar gerent a ouel d'ezo puilh ha pell goude o maro e talc'her sonj mat anezo c'hoaz.

Ne ouezan ket eus a belec'h e teu ar vugaligou er broiou all ; er c'hornig douar ma 'z oun me ganet, e teuont holl eus skouarn ar c'had e Menez Are ; gwech e vezont degaset gand eun itronig eus kêr, en he zavancher ; a-wechou, gand eun aotrou, en e voetur ; pa oan-me bihan e tenent gand an tonton medesin, en eur sac'h-ler, war e varc'h ha breman, alies, e vezont degaset en eur c'harr-dre-dan ; va Doue ! nak a chenchamant evelkent.

En arvorioù, e leverer e vezont kavet, dindan ar c'her-reg, etouez ar bizin.

N'eus fors penaoz e tigouez ar bugelig, ar pezh a zo sur, atao, e vezer laouen outan.

Pa vez eur bugelig war nez dont, war an douar, ar vugaligou all a vez kaset pe da di an amezeien, pe da c'hoari, pell diouz an ti ; pa zigouezont er gêr e puntont hag e skoont war an nor serret, en eur grial : « Mamm ! eun tamm bara d'in 'ta ! »

Neuze ar vamm goz, mar deo beo, pe eun amezogez a reer tintin pe nounou anezi a deu da zigeri hag a lavar d'ar vugale : « Chomit sioul 'ta ! aman 'z eus deuet eur breur pe eur c'hoar vihan d'eoc'h, ha ma rit trouz e vezo kaset kuit adarre, da skouarn ar c'had, da Venez Are ! »

Neuze an holl a chom sioul hag o vale gonestata ma c'hellont ez eont en ti ; pa welont o mamm en he gwele e tigoront frank o daoulagad ha melkoniet, eun tammig, ne gre-dont lavaret ger, met o mamm, laouen, evel an heol, a lavar d'ezo : « Roit peb a bok d'ho preur bihan 'ta ! » Neuze ar

vamm goz, pe an dintin, a grog en o dourn hag a ziskouez d'ezo er c'havell, pe, aliesoc'h, en eur bouteg — ar bouteg gwenn a vez o lakat an dilhad da ganna, — o breur pe o c'hoar vihan paket kloz ha goloet gand eul lianenn wenn ; ar vugale a dosta sioul, da genta ; ar re vihanan a c'hourvez, kouls lavaret, war ar c'havell, a grog e daouarn an hini bihan, a fourfe o bizied, en e zaoulagad, buan a-walc'h, ma vefent lezet ; ar re vrasa a c'hoarz, souezet holl, met, prest, e tistagell an teodou : « Va Doue, brao eo ! ha bihan 'ta ! bihannoc'h eo c'hoaz eget breur bihan Jannig an ti all ; bravoc'h eo ivez, zoken ; sellit 'ta, mamm, ema o tigeri e zaoulagad ; sellet a ra ouzon-me ; sellit 'ta, ema o vont da gaozeal ; mamm, pe seurt hano en deus ? Mamm, gand piou eo deuet ? Mamm, breman e chomo aman, atao, n'eo ket 'ta ? Me hel lusko ! Pa vezo grêt eur zae d'ezan, me a 'z ay gantan da c'hoari ! »

P'o devez poket, meur a wech, d'an hini bihan e vez roet d'ezo peb a damm bara ; neuze e vez lavaret d'ezo mont adarre da c'hoari hag int-i, d'ar red, da diez an amezeien da lavaret da gement hini a welont : « A ! n'ouzoc'h ket ! Me 'm eus bet eur breur bihan ! »

Pa vez kresket an dud, evel m'ema ar c'hiz da lavaret, kenta tra a ra an tad eo mont da gaout an Aotrou Person, da lavaret d'ezan en deus eur bugel da zegas da vadezi, ha gouleñ pe da boent e c'heller ober ar vadiziant ; goudeze, hen pe unan all eus an ti a yelo da glask ar paeron hag ar vaeronez.

Evid ar vugale genta ne ranker ket mont a-bell ; peurlvuia e vez an tad koz deus eun tu hag ar vamm goz deus eun tu all ; goude e vez lakat an eontred, ar moerebezed ha diwezatoch, pa vez hir ar vandenn, ha bras ar vugale gosa, ar reman a vez paeron ha maeronez o breudeur ha c'hoarezed bihan ha me 'lavar d'eoc'h ne vez ket neuze an hol lorc'h e Paris.

Gwech all, n'eus ket zoken gwall bell c'hoaz, pa veze eur vadiziant diouz eun ti, ne veze ket an traou evel breman ; breman n'eo ket gand ar c'hrouadur, na gand ar vadiziant eo ema ar preder, met gand ar pred da farda. Al lein vadiziant,

hag an dud da bedi hag an dilhad kaer a vezo laket d'ar bugel, setu an holl zoursi.

Badezi ar c'hrouadur kenta ma c'helled hag e ziuall mat da c'hedal, setu ar pezh a rae hon tud koz ; peurliesha ar vadiziant a veze grêt, en dervez zoken ma veze ganet ar bugel ; pa ne c'helled ket hen ober, e chomed d'e ziuall edoug an noz, rak kredenn an dud neuze a oa e tene an diaoul, pa gawe an tu da vouga ar vugaligou a-raok o badiziant ; evelse ar vamm, eus he gwele ne daole ket kals he daoulagad diwar ar c'havell hag ar merc'hed a veze wardro an ti a yea dalc'h mat da zellet ouz ar bugel.

Hon tud koz o devoa kement a respet evid ar vadiziant santel, ma ne douchent, nemed ouz ret, ouz penn ar bugel nevez badezet ; gorrenn ha miret a raent, evel traou santel, ar c'habell pe ar boned bihan hag ar boned badiziant, peurliesha, a veze eur c'hased brao evid e lakat hag, er c'hased-se ivez, e veze laket eur bochad bleo eus ar bleo kenta a veze trouc'het, d'ar vugale, pa veze deuet eun tammig oad d'ezo ; beb an amzer, ar vamm a ziskoueze, d'he bugale, an traou-se a oa eviti, evel eun tenzor ha dont a ra an dour em daoulagad pa zonzan gant pebez fouge ha pebez karantez e tiskoueze d'eomp hor mamm hor boned badiziant ha bleo badiziant hor breur kosa.

Deuet da veza tud, ar zonz eus o badiziant a vire ouz meur a hini da goueza en dizurziou ha pa zigoueze gand unan bennak ober traou dizoare pe mezus e lavared, en eur gomz anezan : « Beza respetet e vadiziant, da vihana, gand ar vez ! »

Al loened gouez zoken, diouz ma lavare ar re goz, o devoa doujans hag aoun rak ar vadiziant ; bez ez eus eur mare ma oa stank ar bleizi en hor bro hag alies e tagent an dud en noz hag o debrent, zoken, met, ar penn a veze kavet atao ; ar bleiz ne douche ket outan : respeti a rae ar vadiziant.

Pa vez deuet ar poent da vont da lakat badezi ar bugel ha digouezet ar paeron hag ar vaeronez, ar vamm goz pe eun amezogez her c'hempenn hag a wisk d'ezan an dilhad badiziant ; gwechall goude ma veze mailhuret an hini bihan gand eur pallenn ruz, eur vevenn marellet d'ezan, e veze laket betek e ziuovrec'h, en eur sac'h dantelez pe danvez all brodet ;

ar sac'h a veze riklet ha laset ha, war c'horre, e veze gwisket d'ar bugel eur porpant eus an hevelep danvez gant tui friset war an daouarn hag en dro d'ar c'houzoug ; gwelet eus eur sac'h hag eur porpant evelse ; ar boned a veze e seiz gant galonsou aour pe ar hant tro-war-dro, ha war ar gwriou, war an a-raok tul friset ; ar bonedou kaer kenan ha krenv a c'horrenned mat, evel em eus lavaret, hag a zerviche da veur a rumm bugale ; me 'm eus c'hoaz du-man ar boned a zo bet ganen o vadezi ha gant va breudeur ha va c'hoarezed ; nao a oa ac'hanomp ha ma vije bet ar c'hiz breman eus ar seurt bonedou-se, e vije bet mat da veur a nao all.

Pa veze prest ar bugel, e vredeur ha c'hoarezed hag holl vugale kêr, a veze mall ganto pokat d'ezan hag holl e lavarent gand estlamm : « O ! nak ez eo brao ! »

Neuze e veze lavaret d'ezo : « Ehanit ; a-walc'h breman ! pa deuio d'ar gêr, bremaik, c'houi a boko d'ezan adarre ; neuze e vezo bravoc'h c'hoaz, rak neuze e vezo eun êlig da Zoue ! »

Hizio ar vugale da vont da vadezi a vez gwisket, zoken war ar mêz, kouls lavaret evel er c'hêriou : saeou goloet a fanfarluchou, mantellou pouneroc'h egeto, kabellou, e weler, a-vec'h, ar vugale, en o zouez.

Da c'houde ar vadiziant e lec'h dont d'ar gêr da zebri friko ha da ober labour d'ar re o devoa tra a-walc'h dija, e veze debret eun tammig pred er vourc'h ; ar paeron hag ar vaeronez a baee ar mizou ; unan a brene eur vouchenn bara gwenn, egile, eur voutailhad win da zegas d'ar vamm ha kenta ma c'helled e tenent d'ar gêr ; gouzout a raent ar vamm he divije mall da welet he bugel ; kercent ha ma vije roet d'ez i lavare en eur bokat d'ezan : « Bennoz d'eoc'h, va Doue, da veza roet badiziant d'am c'hrouadur ! »

Roet e veze peb a damm bara gwiniz d'ar vugale all da vont da c'hoari pe d'o gwele, ma veze noz.

Diouz an noz, pa veze digoret buhez ar zent, an tad ma ouie skriva pe ma n'her gouie ket unan all bennak eus an ti, a verke e kichen hano ar zant a oa e c'houel en deiz-se, hano ar bugel nevez badezet hag en doare-se, e veze atao sonj eus devez badiziant an holl vugale ha pa zigoueze an dervez-se, ar vamm ne ankounac'hae ket da drugarekât Doue da veza

roet badiziant d'he bugale ; pa veze ar re-man en oad d'he c'hompren e komze d'ezo eus ar c'hras kaer-se ; pa vezent deuet brasoc'h o c'hase d'an iliz, en deiz-se, hag o lake da rei ken alies a bok da have an iliz pe da lavaret ken alies a Bater hag a Ave Maria hag a vloaz o devoa.

Ar c'hiz kaer-se, sionas, evel kals a re all, a zo war nez beza dilezet.

En dervezioù warlerc'h ar vadiziant, ar merc'hed eus an amezeien, hag eus ar gerent, a deue da ober eur bale da welet ar vamm hag ar bugel ha goudeze henman epad tri pe bevar miz, nemet ma vezo kempennet ha desket, a veze chouchet kloz ha tomm, en e gavell, noz deiz, abalamour d'ezan da greski ha da ziorrenn buan.

(Ar rest er miz a zeu).

Goude Skriva

Echu eo ar pennad diwarbenn an « Eskop gwenn », met el leor koz am eus tennet anezan an danvez d'e skriva, ez eus c'hoaz eur bajenn hag a ray plijadur da lennerien « Feiz ha Breiz » :

« D'an unan war 'nugent a vezeven 1847, e oa goueliou « bras e kêr Rom : Pi IX a oa nevez laket war gador sant « Per, hag ar bobl a-bez a venne diskouez d'ezan he laoue-« nedigez !

« A-hed ar streajou n'oa nemet bleuniou, bleuniou eus « ar prenecher, bleuniou ouz an dorjoug, bolzou a enor, e pep « korn eus ar gêr zantel !

« Ar gardinaled, tud a galon ha tud desket ma 'z eus, « o devoa poaniet da lakat kaer an traou, kaera ma c'hellent « beza ! War eur blasenn vras, an Tad Santel a jomas a-zav, « eur pennad, da zellet ouz eur maen-hirr ha sounn, eur groaz « war e c'horre, ha d'an traon anezan, komzou kizellet, « komzou, pe gentoc'h, gwerzioù, en eur yez ha ne oa ket ar « Pab evit he anaout ; setu aman petra a oa merket enno :

« Ar maen-hirr e Breiz a voe savet
« Gant hon tadou koz ar Vretoned,
« Kosoc'h evitan n'eus ket er bed !

« Ar groaz war ar maen voe laket
« Gant hon tadou koz ar Vretoned
« Ha gwelloc'h dalc'het n'eus ket er bed !

« Gant hon tadou koz ar Vretoned
« Hor c'halon ouz maen Per voe staget
« Ha gwelloc'h staget n'eus ket er bed !

« Hon Tad Santel Pi IX n'anaveze ger brezoneg ebet ;
« goulenn a eure petra verke ar gwerziou-ze. Ar c'hardinal
« Mezzofanti (1771-1848), eun den desket bras, a ouie eis yez
« hag hanter kant dishenvel, a droas d'ezan ar c'homzou, e
« italianeg, hag ar Pab o c'havas kaer !

« An hini en devoa o savet oa an Aotrou 'n Eskop a Le-
« zeleuc, ganet e Kastell-Paol, bet vikêl-vras e Kemper, ha
« marvet eskop e Autun ; an Tad Santel a falvezas gantan
« e welet evid e drugarekaat, hag a lavaras d'ezan : « Dal-
« c'hit bepred evel da vab al lagad d'an tenzor-se ma 'z eo
« ho yez heg a zalc'hc d'eoc'h ho Feiz ! »

« Nebeud bloaveziou goude, Pi IX a ouie, dreiza e-uan,
« pegen birvidik e oa feiz ar Vretoned ! rak eleiz a Vreto-
« ned yaouank a skuilhas o gwad, a galon-vat, evit difenn
« gwirioù ar Pab hag an Iliz ! »

« Soudarded ar Pab » a veze graet anezo ; eus pevar
c'horn ar bed e teuas ar gristenien vat-ze da zifenn o Zad ;
met, ar vro a gasas ar muia anezo eo hor Breiz ! Eun enor
eo eviti hag evidomp, hag hanoioù ar zoudarded kalonek-se
ne vezint morse ankounac'haet.

Echuomp gand ar gerioù a laka an Aotrou a Gervarker
da ziwez d'e skrid, gerioù skrivet gand eur beleg d'eun all,
en amzer-se :

« Dale'homp mat, en han' Doue, dale'homp mat da bre-
« zeg ! Harzomp an enebourien a ra brezel d'hor yez ! »

TINTIN ANNA.

Ma fell d'hor Strolladou-Kanerien
kemeret perz e **Kenstrivadeg
ar C'han**

D'an 23 a viz eost ec'h en em gavo dervez bras kens-
trivadegou ar Bleun-Brug, e kêr Lanuon.

Barnerien ar c'han a ro da anaout e vezo kavet holl do-
miou ar genstrivadeg, e KANAOUENNOU BLEUN-BRUG
1923, nemed unan, hini ar c'han e peder mouez, hag a vezo
Kantik sant Erwan Guy Ropartz, a gaver e fin KANAOUEN-
NOU BLEUN-BRUG 1937.

Ar c'hanaouennou skrivet evit kanerien a-unanou a vezo
displeget, er bloaz-man, gand an holl ganerien, en eur vouez.
Ne vezo ket, evel er bloaveziou all, a ganerien o kana o-unan.

Pep kanaouenn savet gand eun ton-harpa a ranko beza
eilet gand ar piano. An A. Guillermit, ograouer Sant-Louis
Brest, a vezo eno evid an dra-se. An hevelep laz-kana a c'hell
rei an holl ganaouennou grêt evit meur a vouez gant ma teuo
gant an daou gan henvel, unan eus ar re a zo merket hag eun
all dibabet.

Ar Bleun-Brug a ginnig d'al laziou-kana, en tu-hont d'ar
piziu kaer a vez rannet bep bloaz, eur gwenneg dre benn
ha dre gilometrad hent, d'o sikour da herzel ouz o mizou.

Rennerien ha renerezed al laziou-kana a gemero perz er
genstrivadeg, a zo pedet da gas kelou, A-RAOK AN DEIZ
KENTA A VIZ GOUERE, da zekretouez lez-varn ar c'han :
Mlle Geneviève de Kermenguy, Cléder (Finistère).

Skriva ha merka d'ezhi hanoioù ha lezhanoioù ar ganerien
hag hirder an hent mont-dont eus o farrez da Lanuon.

Kavet e vezo al levriou-kan da brena e : Secrétariat de
l'Union des Œuvres Bretonnes, Pleyber-Christ (Finistère).

Kanaouennou 1923 : 20 real ;

Kanaouennou 1937 : 'vit kanerien a-unanou : 1 skoad ;
'vit laz-kana : 7 lur.

Ar Bleun-Brug a bed ar strolladou kanerien da zont
stank d'e 28^{vet} kendalc'h, ma vezo anat, dre eno, ez eo beo-
buhezek ar c'han war diweuz ar Vretoned.

War
bez Sant
Gwenole

(Dismantrou iliz abati Lan-
devennec).

D'an 3 eus ar miz-man eo e tigouez gouel sant Gwenole,
kenta abad Landevennec; eun dervez eo eta hennez, mar deus
unan er bloaz, hag ez eo dleet d'eomp en em drei ouz unan
eus Tadou hor Bro, ma teurvezo gantan kemeret ouz Breiziz
an XX^{vet} kantved an dreez en deus bet ouz Breiziz e amzer.

Ar Bleun-Brug, er bloaveziou tremen, en deus hor e'ha-
set, diou wech, da bardona, war bez sant Gwenole.

D'ar 4 a viz gwengolo 1935, e lakeas kana, gand aotre
an Aotrou Duparc, eskob Kemper, eun oferenn-bred, e tal ar
bez-se ha d'an 21 a viz eost, warlene, e voe douget, warnan,
an nebeud relegou a virer e'hoaz eus abostol bras Breiz-Izel,
e Lokwenole, e Montreuil hag e iliz-parrez Landevennec; an
eskern bruzunet-se, a dridas, en deiz-se, hep mar bet, oe'h en
em gaout adarre, goude meur a gant vloaz, e kreiz disman-
trou truezus iliz koz an abati.

Oe'h ober petra ez omp bet e Landevennec, en deiziou-
se ?

O pedi evit silvidigez Breiz, na petra 'ta, war bez sant
Gwenole hag o kana meuleudi an hini a zalvas hor Breiz, bre-
man ez eus mil bloaz : an abad Yann.

War douar Landevennec eo ez eo bet skrivet dounna pajennou kenta Istor Breiz ; eno, gwelloc'h eget e nep lec'h all eo e c'hellomp pleustri war hon amzer dremenet hag aoza hon amzer da zont.

Ha, koulskoude, petra hon eus gwelet e Landevennec ?

Traou hag a oa eun druez o gwelet. Ret e vije kaout pluenn aour hor barz Calloc'h evit lavaret pegen gwasket e-voe hor c'halon dirak mogerion hanter gouezet an iliz, dirak bez digor ha goullou ar roue Gralon, dirak ar c'horn goloet a zrez hag a sperm m'edo ennan, gwechall, bez sant Gwenole : traou torret, traou diskaret, traou dilezet ; an Normaned, breman mil bloaz n'o devoa ket grêt gwasoc'h eget n'o deus grêt dispac'herien 1793.

Kalon Breiz eno, ne lamm ket ken !

Landevennec ! Landevennec ! an hano-se a sko war hor-skouarn, evel taoliou kanv kloc'h an Anaon.

Lezet hon eus da vervel ha da vont e ludu kalon Breiz ha Breiz, en he fez, eo a zo o vont da goll, ma ne garomp dionall.

Gwella pezh a zo, Doue o c'houeza war al ludu a c'hell lakat eur vuhez nevez da zistrei el ludu-se.

An amzer dremenet a dle beza ennan eur gentel evid an amzer da zont.

Istor abati sant Gwenole a zo eun istor grêt da lakat nerz en hor c'halon : ugent gwech diskaret, ugent gwech eo bet adsavet.

En taol-man e chom, tost da 150 vloaz a zo, a-stok korf ouz an douar, etouez an drez hag ar sperm.

Daoust ha maro e vefe da vat ? Daoust ha diwar daol yut dispac'herien c'hall 1793, ne c'hell biken ken en em zavel ?

Bec'h hon eus ouz her c'hredi. Urz sant Beneat a zo anezan pevarzek kant vloaz a zo ha p'eo gwir en deus gallet treuzi kement all a gantvejou, n'eo ket dâ d'ezan kaout aoun rak an amzer da zont.

Landevennec a zo unan eus abatiou urz sant Beneat ; dleet eo eta d'ezan padout keit hag hen.

Abati Menez Kassin, savet er VI^{vet} kantved, gant sant Beneat, eienenn ha kavell an urz, en deus laket war e skoued, eur wezenn zero dibennet ha diskolpet a daoliou bouc'hal ; ar c'hef hepken a jom met e c'hwriziou a zo teo hag a ya doun en douar ha, war ar c'hef-se, leun a vuhez, e sav nevezennou krenv ha stank ha stank.

Endro d'an arouez-se e lenner ar geriou laouen-man : « SUCCISA VIRESCIT », da lavarout eo : Trouc'het e c'hlasvez.

Daoust ha n'ema ket aze ivez ar skeudenn eus ar pezh a-en em gavo e Landevennec ?

Ar vuhez a zo e kef koz urz sant Beneat a zo gouest a-walc'h c'hoaz da lakat skour sec'h Landevennec da c'hlasvezi.

Evit se, ret e vezo da Vreiziz sevel war o zreid.

Pa deuy an eur merket gant Doue e ranko eun toullad Bretoned kalonek ober ar pezh a reas breman mil bloaz Yann Landevennec ; ouz sklerder o feiz e rankint adsevel ar mogerion koz hag, etrezo, enori, evel ma 'z eo dleet bez sant Gwenole ; evel manac'h bras an X^{vet} kantved, menez'h an XX^{vet} kantved, a vezo ret d'ezo ober eus o abati, eun ti meur, dishenvel diouz holl diez deskadurez all Breiz, e vezo desket ennan kement tra a zell ouz gouenn vras ar Gelted.

Mil bloaz a vezo etre labouriou an daou rumm venec'h, met ar spered o hentocho a vezo henvel : « Pebez kentel eo ar gentel a ro d'eomp Yann Landevennec ha pebez ezomm hon eus da denna talvoudegez anezi : ar vro en deus bet kement a boan ouz he adsevel a zo diskaret, adarre, siouaz, ar pezh ma c'hell beza, — en he Feiz — nag a dud en dro d'eomp o deus mez o tiskouez ez int kristenien hag a labour en dra ma c'hellont da vouga ar feiz kristen en dro d'ezo, — hag en he brezoneg, — nag a dud hag o deus mez o tiskouez ez int Bretoned hag a labour, en dra c'hellont ivez, da vouga ar brezoneg e genou ar vugale vihan. » (1).

Ar Bleun-Brug, en tri bloaz diweza-man, en deus troet sperejou an dud warzu Landevennec ; arabad e c'hellfed la-

(1) Y.-V. Perrot, « Feiz ha Breiz » gwengolo 1935, p. 246.

varet en deus labouret en aner ; eur vuhez nevez a dle tarza war an dismantrou.

Pedomp an Aotrou Doue, dre zant Gwennole, da ober adarre, en XX^{vet} kantved, ar burzud en deus grêt en X^{vet}, rak ma e'hell ar venec'h dont a-benn da lakat troad war zouar Landevennee, e kavint, hep dale, eleiz a dud yaouank hag a vezo laouen o c'houlenn mont da labourat en o serr.

Eur Breizad, O.S.B.

Ar Raz aet da Benitiour

Hervez lavar eun sanevell
Eur raz, skuiz gant ar Bed,
A c'hoanteas d'ezan mervel,
Tremen e amzer hed-ha-hed
O pedi, o tebri, o kousket :
'N eun arc'had ed'oa 'n em goufret.

Abaoc pell edo eno,
Ha bez' ez oa war e veno
Eurusa loan a oa er bed :
Netra d'ober ha boued bep pred.
Ne voe ket lezet kalz e peoc'h,
Petra erruas a gav d'eoc'h
D'e gaout 'teuas eun dervez
Daou pe dri eus e vro
Da esa e gas en dro
Ha d'o sikour er gernez
A rene e Kerraz.
Pobl kriz Minoud ar C'haz
A zalc'he ar baliou...

— « Ne c'houlennomp ket kalz a dra
Ha pa ve nemet aliou. »
— « Tê ! Tê ! 'me hor manac'h.... Petra ?
Mont breman da aluzenner
Pa n'oun bet morse esperner ?
N'hellan nemet lavaret d'eoc'h :
Va lezit holl e peoc'h !
Pe e c'halvin kaz an ti
Da douza d'eoc'h ho fri !
Sachit ganeoc'h ho kilhourou ! »
Roet gantan e argourou
E sarr e zor..... Hag e toue !
— « Lavaromp : Bennoz ! da Zoue,
'Me hor manac'h du mot e staon.
— « Ma ven bet chomet e Kerraz
'M be ranket krignat eur penn-baz
'Vit gallout herzel ouz an naon ! »

Kalz a dud 'zo 'velse
P'o deus eun tamm leve :
War zigarez m'o deus pep tra
Ar re all 'zo genaouicien
Pe c'hlabouserien
Ma n'o deus netra
War an douar 'z eus daou rumm dud
'Dle 'n em sikour hervez o brud :
Ar reuzeudien
Hag ar binvidien.

Yann GORRIGAN.

Ar goanv o tremen

Etouez miziou ar bloaz, an daou ar muia treitour eo, hep mar ebet, miziou e'houevrer ha meurzh.

Eus an eil sizun d'eben, eus an eil pennad dervez d'egile, e weler an amzer o chench, evel ma kar.

O klevet al laboused, dre eur vintinvez sioul ha luger-nus, o tistaga d'eomp o soniou kenta, hor e'halonou ive a zo prest da zigeri d'ar joa, hag e lavaromp : eman an nevez amzer o tont. Hag e c'hoarvez ganeomp evel gant sant Per, war menez Thabor. A vec'h m'hon eus en em laouenaet eun tammig o sonjal e dudiu an nevez amzer, ma rankomp dilezel kercent hon hunvre. An oabl o tua, an aveliou o e'houeza hag ar e'hazarc'h o tarza war hor penn, evel bolojou, a deu da zeski d'eomp n'en deus ket ar goanv roet e'hoaz e zilez.

Hag e gwirionez, ken alies gwech, a-hed an daou viz-man, ma e'hoanta an nevez amzer diskouez re vuan he dremm lirin hag hegarat, e vez diarbennet hag argaset gant kounnar.

Peurvua ganeomp-ni, war ar mêz, e ranker paea ker an deizioù brao a deu araok ar poent, evel ive an heol a zav re vintin.

Kement-se a zo e'hoarvezet epad miz e'houevrer.

Goude an amzer vat hor boa bet, e deizioù kenta ar miz, eo dizroet warnomp ar goanv, ar goanv kalet. Deuet eo, pa n'edot ket war e'hed anezan, ha skoet en deus dizamant a bep tu.

E ivinou lemm a zo sanket en hor e'horf paour, ha graet o deus d'non izili-holl krena gant ar riou.

O tere'hel, epad meur a zervez dioc'h-tu, hor mêziou dindan plegou e vantell skourm, ar goanv en deus diskouezet d'eomp e nerz hag e e'halloud.

A dra sur, kalz vad en devezo graet an ere'h d'hor parkeier : lakaat an ed diwan d'ober muioc'h a wrizioù, laoskaat an douar, laza an amprevaned fall a zo ennan... Met ive, sonjit en drubuilh en deus digaset e buhez hon tiegeziou, a zo enno kement a loened da vaga !

Na gollomp ket kalon, kaer en devezo en em zifreta, ar goanv a ranko, abarz pell, renta e armou.

Setu miz meurzh, dont a ra evel kannad laouen an nevez amzer.

L. B.

BREURIEZ-VEUR AR BREZONEG E KANV

An ankou, edoug miz genver, en deus skoet gwall daoliou, e Breiz, o tiskar er bez, da zeiz gouel ar Rouaned, an Aotrou Ernault, ha d'an 10, an Aotrou Uguen, daou, hep mar ebet, eus ar re o devoa gouestlet, ar muia, o buhez d'ar brezoneg, hag a oa o daou, rener hag is-rener Breuriez-Veur ar Brezoneg.

**

Emil-Yann-Vari Ernault, a voe ganet e Sant-Brieg, d'ar 24 a viz genver 1852 ; adalek ar bloaz 1879, e skrivas e « Feiz ha Breiz ».

Goude beza bet kelenner e Sant-Charlez Sant-Brieg, ha sekretour gand an Aotrou d'Arbois de Jubainville, e Paris, e voe hanvet, eur wech gounezet gantan testiñ an Doktoriez, da gelenner, e skol-veur Poatie ; eno e tremenas an darn vrasa eus e vuhez hag eno eo e savas ivez an darn vrasa eus e oberou gouizieq, war brezoneg ar grenn-amzer, evel ar « Glossaire Moyen-breton 1895-1896 », « Le Miroir de la mort, poème breton du XVe siècle, 1914 » hag eur bern leoriou all.

Hen eo ivez a zavas, epad e ehanou-skol a dremene e Sant-Brieg, Breuriez-Veur ar Brezoneg, evit lakat emgleo, diazezet war ar studi, etre ar skrivagnerien.

Pa gave d'ezan e kerze mat a-walc'h an traou diouz tu Leon-Treger-Kerne, ec'h en em droas ouz Gwened.

Epad meur a vloaz n'eo ket bet paouezet da skriva liziri stank ha stank ha da eskemma notennou gouizieq gant yeza-durourien Gwened, an Aotroued Guillevie hag ar Goff, hep gounit kals a dra warno, siouaz ! Ha koulskoude, nag a ezomm o deus Breiziz d'en em glevet pa 'z eus kement a enebourien, en dro d'ezo, evel ma 'z eus.

Yann Uguen a deuas er bed e Guisseny, d'ar 14 a viz kerzu 1868, evit beza e doug e vuhez ar pezh ma 'z eo an darn vrasa eus e genvroiz : eun den dilore'h hag a gar al labour hag a zo dizamant ouz e gorf.

Goude beza bet skoliet e Lesneven ha beleget e Kemper, er bloaz 1893, e reas skol, d'e dro, e Lesneven, epad dek vloaz hag e Sant-Eozen Kemper, epad pevar bloaz.

Da viz here 1907 e voe hanvet da rener Kloerdi bihan an Eskopti a oa neuze e Lykes Kemper ; er bloaz 1919 e c'hellas distrei gand e studieren da Bont-Kroaz, el lec'h ma reas eur marc'had nao bloaz all.

Da viz gouere 1928, e voe hanvet da berson e Plougastel, war lere'h an Aotrou Cardinal, hag e chomas ivez nao bloaz all eno.

Diskaret gand ar c'hlenved e roas an dilez eus e garg, eun nebeud sizunvezioù hepken, a-raok gouelioù milvet bloaz adsavidigezh Breiz, o divije bet roet tro gaer da enori ar Breizad mat ma oa ha daoust d'an youl en devoa da c'hellout distrei d'o gwelet, e rankas chom e Keraudren, e Lambezellec, el lec'h ma oa en em dennet.

Beleg santel, Breizad penn-kil-ha-troad, diwar e benn, dreist-holl, eo e c'helle lavaret : « Kalz a dalv an eil den war egile ! »

D'an 13 a viz genver, e gorf a zo bet diskennet e douar benniget bered e dud koz, e Guisseny, goude ma oa bet lavaret warnan, en iliz, ar pedennoù diweza, gand an Aotrou 'n Eskop Cogneau, vikeled vras Kemper a-bep tu d'ezan.

Lennerien « Feiz ha Breiz » n'hen ankounac'haint ket en o fedennoù, rak n'hon devoa ket gwelloc'h skrivagner egetan.

E leorioù brezonek : **Al leor-ofereñn, e Vikael an Nobilez, e Dad Maner, e Heuliomp Jezuz-Krist, hag e Aviel ar Zul** a zo etre daouarn an holl ; nag e brezoneg, nak e galleg zoken, n'eus leor ofereñn all ebet ker brao hag e hini.

E blijadur oa skriva ha skriva e brezoneg hag eur rann-galon e oa evitan gwelet — hen hag en devoa skoliet kement all a dud yaouank, — ne gerze ket eun unan anezo, war e roudou. N'eus ket a ezomm da veza souezet ; keit ha ma vezo grêt ruz, evel ma vez grêt breman e'hoaz, e holl skolioù astok Breiz-Izel, war ar brezoneg, e kendale'ho hor Breiz da goueza izelloc'h izela bemdez.

OBER

a sav eun arnodenn

Evit lakaat muioc'h a helebini etre ar re a fell d'ezo deski pe beurzeski ar brezoneg, OBER en deus savet eun arnodenn : an **Trec'h**, daou zerez ennan :

TREC'H KENTA

-) **Danvez** (danvez eil skol Ober) :
 - a) Yez : eul levr da studia : Santez Dahud.
 - b) Istor Breiz : amzerioù kenta ha rouantezh Breiz.
 - k) Douaroniez : torosennadur, kêrioù, stêrioù, menezioù ha rannadur Breiz e nao eskopti.
- 2) **Goulennoù** an arnodenn :
 - a) Dre skrid : Skrivadenn. Goulenn yezadur. Eur pennad da sevel e brezoneg.
 - b) Dre gomz : Lenn eur pennad el leor merket da studia. Displega gerioù, reolennoù, danvez ar pennad-se. Istor pe zouaroniez.

TREC'H MEUR

- 1) **Danvez** (danvez trede skol Ober) :
 - a) Yez : Yezadur R. Hemon. Troiou-lavar. Istor berr lennegezh Vreiz ; — b) Jedoniezh ; — k) Istor Breiz, adalek diwez rouantezh Breiz, betek feur 1532 ; — d) Douaroniez : pinvidigezioù Breiz. Anoiou broioù ar bed hag an dud a zo o chom enno.
- 2) **Goulennoù** an arnodenn :
 - a) Dre skrid : Sevel eur studiadenñ war eur pennad-skrid. Trei e brezoneg eur pennad gallek, saoznek, alamanek pe italianek hervez c'hoant an arnodennad. Kudenn-jedoniezh.
 - b) Dre gomz : lenn eur pennad, pe e brezoneg reiz ha diaes, pe e brezoneg Gwened, pe e brezoneg direiz. Displega al lennadenn. Istor ha douaroniez.

AN ARNODENNOU

1) **Koulz arnodenni** : Eur vodadeg-arnodi a vo bep bloaz, epad miz east, en Herbere'hti, e Loperc'hed.

Bodadegou all a vo savet pa garo an arnodennidi, gant ma vo daou o e'houlenn, ha gant m'o devo graet o goulenn eur miz a-raok.

2) **Arnodennidi** : N'eo ket ret heulia skol Ober evit tremen an arnodenn. Adalek Pask 1938 e vo kaset d'an neb o goulenn, « kenteliou Ober » war follennou, holl a-stroll (15 lur pep skol).

N'eo ket ret tremen an Trec'h kenta evit gallout tremen an trec'h meur.

Ar Simbolidi a zo sellet evel Trec'hourien, kelennerien Ober ivez, ha kement hini a raio eul labour talvoudus e brezoneg reiz, ma ra e e'houlenn.

D'ar re o devo bet an Trec'h meur, — d'ar re o devo bet an notenn uhela da genta, — Ober a glasko tiegeziou ma vez komzet enno nemet brezoneg, evit ma teskint yez ar bohl.

Evit an holl Drec'hourien, epad an hanv, bodadegou-kelenn ha beajou-studi, (war an douaroniez, an istor, an arz, h. a.) a vo savet.

Eur vreurie : « Breurie an Trec'h » a zo savet etre ar re eus an drec'hourien a raio le :

da zougen dale'hmat an arouez : **Heol an trec'h** ;

da gomz brezoneg gant ar re a zoug an arouez.

3) **Arnodennerien** : kannaded a-berz OBER : a) a evesaio ar skrid hag hen kaso da gelennerien Ober da reiz (ar skrid ne vo morse reizet gant an evesaerien).

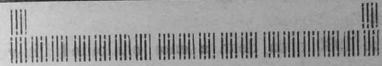
b) A lakaio tremen an arnodenn dre gomz hag a verko an notennou roet ganto, hag an evezadennoù o devo graet.

War ar reoliadur-man, n'hellou netra beza kemmet, nemet gant asant dre skrid an diou drederenn eus kelennerien OBER.

(OBER, 30, rue de la Corderie,
Douarnenez, Finistère).

KELEIER AR MIZ

BRO-GEMBRE

Souezus eo pegement e kerz war-raok an Emsav brôadel e Kembre, abaoe taol-nerz an « Tri Gour » ! Ar re-man, evel a ouzoc'h, o doa lakaet an tan war eur skol-vombeza-diwar-nijerezed bet savet a-raoz, gant ar Saozon el lec'h kaera, brudeta ha santela a Gembre. Didamallet gant barnerien o bro, e voent stlejet, en enep da bep gwir, dirak barnerien Londrez, a oa bet roet urz d'ezo da veza kalet. Hag i taolet e prizon gwall-vrudet Wormwood Scrubbs, eun ifern a loustoni, a flaer hag a hudurniez. Emaint breman o kuntuilh frouez o merzerenti, gand o e'henvroiz o kerzet holl a-du ganto, dindan banniel an Emsav : 15 strollad a Emsaverien streouet dre ar vro a-bez, hag arc'hant « Kest sant Dewi » o kreski a vloaz da vloaz :

E 1934 o deus bet	250 livr saoz ;
E 1935	500 livr saoz ;
E 1936	850 livr saoz ;
E 1937	1.700 livr saoz ;

Al livr saoz a dalveze 152 lur 80, eus hon arc'hant-ni, en deiziou-man, setu m'o deus eta hor breudeur tramor, dastumet evit kest sant Dewi, warlene : 259.760 lur.

Kaerat skouer d'omp ! Deski neb a hall ar c'hembraeg da sevel darempredou etre Breiz ha Kembre !

AN AOTROU RAOUL

Eur beleg brudet, an **Ao. Raoul**, a zo marvet e Tunis d'ar 24 a viz genver diweza.

Ganet e Gwitalmeze e 1859, an Ao Raoul a giteas e vro, en abeg d'e yec'hed, hag a voe beleget war zouar an Afrik, gant ar c'hardinal bras Lavigerie e 1886.

Spered kaer a zen, ar beleg yaouank a bignas, e berr amzer eus an eil karg en eben. D'e 41 vloaz e voe galvet da berson iliz-veur Tunis, ha da vikel vras. Endra m'edo er garg uhel-ze, e voe kinniget d'ezan, abenn diou wech, dont da veza eskob. Met ne falvezas ket gantan.

Abaoue 1930 e oa dean a enor chalonied iliz-veur Kartaj. Bretoned an Tunisi, hag her e'harie evel eun tad, o devoa hen dibabet evit beza rener a enor o emgleo.

E 1915, oa bet hanvet gant Beneat XV « prélat de la maison du Pape ». E 1932, gouarnamant Frans en doa spilhennet war e beultrin ar groaz a enor.

E miz eost 1936, parrisioniz Gwitalmeze, lore'h enno eus o c'henvroad, a reas d'ezan eur gouel kaer evit deiz e ofereunn hanter kant vloaz. An Ao. Raoul a zo chomet bepred eur gwir Vreizad ; e blijadur oa komz brezoneg, bep gwech ma kave tro d'hen ober.

— Deuet eo betek ennomp, ivez, kelou maro mab yaouank an Aotrou Yann Brieler, **Padraig** e hano, marvet d'e eiz miz.

« Feiz ha Breiz » a gemer perz e glac'har tad ha mamm ar Breizad bihan-se.

EUREUJOU

D'an 18 a viz genver eo bet benniget e Cleder, eured **Fransez ar Borgn** hag **Herrieta Guivarc'h**.

— D'an deiz kenta a viz e'houevrer, an Aotrou Monot, person Loc-Eginer, a vennigas, e Cleder, eured **Fransina Marc** ha **Josef Argouarc'h**, eus a Blougouln.

— D'ar 15 a viz e'houevrer eo bet eureujet, e ilizig koant Lanrivoare, **Fransez Cadour**, eus a Witalmeze, ha **Mari-Yvona Raguénès**, eus a Lanrivoare.

— D'ar 24 a viz e'houevrer, rener « Feiz ha Breiz » en deus benniget, en Drennee, eured an **D' Andre Maury**, eus ar Mans, ha **Mari-Louisa Thomas**, eus a Goadelez.

Goure'hemennou laouen d'an dud nevez-se !

GINIVELEZ

« Laouen bras eo Anna-Mari ha Mikaelig Ar Go o kemenn d'eoc'h ginivelez o c'hoar vihan **Marivôn**.

« Yac'h eo ar vamm hag ar bugel.

« Goezeg, d'ar 7 a viz e'houevrer 1938. »

Yec'hed da Varivonig ha levez d'he zud.

EUN DOKTOR NEVEZ

D'an 21 a viz genver, da 15 eur, an **A. Raymond Delaporte**, eus a Gastellin, en deus diskleriet hag harpet, dirak kevrenn skol ar Gwir, e Roazon, e dezenn evid an Doktoriez, war an danvez-man : « Ar serjanted, ar brovested hag ar veyerien, e Breiz, adalek an amzeriou kosa, betek bloavezio kenta ar XV^{vet} kantved. »

Hor e'haloncka goure'hemennou d'an Doktor nevez.

EUR MARC'HEG NEVEZ

An Aotrou **Jaffrennou-Taldir**, ar skrivagner breizat, a zo e hano o paouez beza laket war rollou al « Légion d'honneur ». Hor gwella goure'hemennou.

Pegoulz e teurvezo ivez gand ar C'houarnamant e'ball enori hor brezoneg, yez koz hon Tadou, o tigeri d'ezan doriou holl skoliou Breiz-Izel ?

PEDERVET YEZ BROADEL HELVESIA

E miz genver e lavaremp en devoa kuzul Stadou Helvesia digemeret ar rhetoromaneg evel pedervet yez broadel ; ar bobl he deus kavet kement-se mat p'eo gwir ez eus bet, en deizio tremen, 500.000 monez a-du gand ar C'houarnamant ha 40.000 hepken, en e eneb.

Ar rhetoromaneg a zo komzet gant 580.000 den ; ar brezoneg gant 1.400.000 den ; petra e'hortoz Gouarnamant ar Frans evit diskleria eo ar brezoneg yez broadel Breiz ha goure'hemenn ma vezo desket en holl skoliou ha komzet gant kement hini a zo e karg dindan ar C'houarnamant.

Holl gargou ar C'houarnamant e Breiz a dle beza roet da Vretoned o e'houzout brezoneg ha neuze ne vezo ket kement anezo o rankout mont, bep bloaz, da glask o bara, er miz eus o bro, na kement a ziavézidi o chom en hon touez.

BODADEG AR BLEUN-BRUG E KEMPER

Kevredigez ar Bleun-Brug a vodo he mignoned e Kemper, e ti ar Retred, d'an 10 eus ar miz meur-man, eus a 10 eur da greisteiz hag eus a 13 eur hanter da 16 eur.

An Aotrou Joneour, vikel-vras, a reno ar vodadeg-se. Komzet e vezo enni, a-raok kreisteiz eus an emzav breizet katolik ha kronet, dre an eskopti, strolladou difennourien ar brezoneg.

Goude kreisteiz e vezo komzet diwarbenn arnodennoù ar brezoneg er skolioù kristen, kenstrivadegoù al lenn, an displegeraz hag ar prezegeraz er Bleun-Brug hag eus talvoudegez ar c'hoariva hag ar c'han brezonek evit sevel, ervat, yaouankiz Breiz. Kement hini a gar ar brezoneg hag ar feiz a zo pedet da zont d'ar vodadeg-se.

Ar re o defe c'hoant da leina, er Retred, a vezo mat d'ezo kas kemennadurez eus se, en deizioù a-raok, da : Madame la Supérieure de la Retraite, rue Verdelet, Quimper.

AR BLEUN-BRUG

An A. Arzur de Dieuleveult, m'ar Dirinon, hag en deus renet ar Bleun-Brug, epad tri bloaz, ha roet tro d'ezan da ober gouelioù evel ma n'eus ket bet a re gaeroc'h biskoaz, e Pleyben, er bloaz 1935, e Roscoff, er bloaz 1936 hag e Plougastel, er bloaz 1937, en deus roet an dilez eus e garg, d'an deiz kenta a viz e'houevrer diweza, ar pezh ne viro ket outan da veza atao unan eus izili ar Gervredigez.

Ne vezo ket ankounac'haet ar boan a gemeras da lakat e genvroiz d'en em drei ouz ar brezoneg nag ar blijadur a reas er parrezioù m'en em ziskouezas enno gand e strollad c'hoarierien hag a greiz kalon eo e lavaromp d'ezan, aman, hor gwella bennoz Doue.

An A. Raymond Delaporte, eun alvokad yaouank eus a Gastellin, rener ar Brezoneg er Skolioù, a zo bet dibabet, d'ar

7 a viz e'houevrer evit kemeret stur ar Bleun-Brug, warlere'h an Aotrou de Dieuleveult ; skoazellet e vezo, en e garg, gant daou is-rener, an Aotrou James Bouillé, eus a Berroz hag an Aotrou Xavier de Lauglais, eus a Surzur ha kinnig a reomp d'ezo o zri hor gwella goure'hemennou.

AN EUSKAREG E BOURDEL

D'an 10 a viz genver diweza ez eus bet digoret eur gevrenn skol nevez e skol-veur Bourdel hag e vezo desket enni yez ha lennegezh Euzkadi.

En e gentel genta an Aotrou Gavel a ziskouezas ar c'hou-nidegezh a gaver o studia an euskareg evit anaout gwelloc'h ar yezou diouanet diwar al latin hag ar c'heltieg. An euskareg, emezan, en deus kemeret, stummoù en e verbou, diwar ar c'heltieg koz ha latin trefot Bro-C'hall hag ar pezh a zo kaeroc'h miret en deus ar stummoù-se hag a zo kollet a-benn breman gant yezou all an Europ.

Skol-veur Bourdel a grouo ivez dizale e Donibare Garazi (Saint-Jean Pied-de-Port), eur skol da studia piz holl gudennou an euskareg.

Lenn ha studia :

LA LANGUE BRETONNE en 40 leçons,	
gant F. VALLÉE (Prudhomme, Sant-Brieg)	12 fr.
GERIADURIG BREZONEK GALLEK,	
gant ERNAULT (Prudhomme)	18 fr.
GRAND DICTIONNAIRE FRANÇAIS-BRETON,	
gant VALLÉE (Imprimerie Commerciale, Roazon) ..	75 fr.
LES MOTS FRANÇAIS ET BRETONS CLASSÉS	
D'APRÈS LE SENS, gant VALLÉE (levr I) ..	10 fr.
(JAFRENNOU, Ti « An Oaled », Kerhaez (levr II) ..	12 fr.
NOTENNOU DIWAR-BENN AR GELTED (e ti	
VALLÉE, 37, rue St-Benoît, St-Brieg) hep gériadur ..	2 fr.
Pep levrenn	gant gériadur 3 fr.
SKETLA SEGOBRANI (e ti VALLÉE), pep le-	
vreñn	8 fr.

AR ZILZIGENN

Eur marc'hadour broc'hed a zizroe eus ar foar daou wennegad silzig en e c'hodell hag eur gwennegad tara en e vruched.

Edo deuet an noz ha n'en devoa grêt nemed eva abaoe 'r beure. Naon a oa deut d'ezan hag e kemeras e

vara hag e zilzig evid o debri.

Met n'en devoa debret koulz lavaret tamm, e kouzas e zilzigenn d'an douar ha buan hon den da glask gand e grabanou, ha dioc'h tro e zour. Kaout a eure eun dra bennak ha pa yeas laonenn

ar gountell war ar zilzigenn, houman a lezas eur wikadenn, hag hon den a en em lakeas adarre da jao-kat a-leun e c'hinou. Eur gwesklenn eo a wigourre etre e zent. An dreber ne rae ket muioc'h a van evit se. Nemet chaokat gweiloc'h gwella ne rae ken.

— O ! emezan :

Pe te a wiko, pe te ne wiki ket,
Evit va zamm silzig ne gollin ket.

Klenned ar c'henou hag an dent

L. LAPIQUONNE SUCESSEUR DE
L. JEZÉQUEL

Tenner dent
Loret gant skol-vedesinerez Paris

A denn an dent hep poan hag a laka dent nevez, war aour ha war gaoutchouk, hervez ar skoueriou diveza Gwarantisa a ra e labour

RESEO A RA :

Bep Lun, e **LESNEVEN**, Hôtel Le Roux, ha bep Sadorn, e **BRASPARTS** hag er **FAOU**. — Ar c'habinet a gonsultationou a zo digor e Brest, 4, passage Saint Martin, aboue eur beteg kreisteiz, ha da 2 eur beteg 6 eur. Téléphone 0-16

Yec'hed ar Vugale

ar "**Sirop FERET**"

a-eneb an Doken

Graet gant louzaouennou hag a gaver er mor, ar sirop-man a ro nerz hag a yac'ha ar gwad. Ouspenn m'en deus eur vliaz eus ar re wella, louzou all ebet ne ro kement a nerz d'ar vugale hag hen.

« Ramplasi a c'hell ervat an emulsionou, an eol-moru, ar sirop Portal, ar sirop Raifort iodé, hag all... » Ar vertuz en deus da yac'haat ar gwad, ouspenn ar vertuz da zigas an nerz d'an izili, a zo penn-abeg mæ n'her roer morse en aner d'ar vugale taget gant an doken, an trousklennou leaz, ar werbl, an doureier fall, droug-ar-roue, hag ar zempladurez a deu war-lerc'h ar ruzel hag an dreo, etc.

En vente dans toutes les pharmacies.

Dépôt principal : **GRANDE PHARMACIE DU PROGRES**,
2, rue de Paris (au-dessus de l'Octroi), BREST.

Den
Lunedi

Eun hano hepken ↑

Ar gwella marc'hadour lunedou a zo e **MONTRouLEZ!**...

LUNEDOU a bep seurd
evit an holl

Eun dibab eus an traou
gwella evit ar-re vouzar

Photos - Appareils - Plaques - Pellicules
(de toutes marques)

TI POITEL — Ti glas — Ti a fizians

War blasenn Thiers
MONTRouLEZ

Ti koz L'OLIEROU

L'HOSTIS & JORDE, Successeurs

18, 27, rue Louis-Pasteur, 18, 27. — **BREST**

....Pa ho pezo eun dra bennak da brena, dalc'hit sonj
eo en **HON TI** eo e kavoc'h ato ar muia da joaz hag an
dessiniou nevesa e mouchouerou ha tavancherou brodet.

SEIZ, MEZER, HA DANVEZ A BEP SEURT

*Dioc'h ar galite an ti-man a werz gwelloc'h-marc'had
egez neus forz pehini all.*

Eun eskompt a **UGENT REAL DRE GANT** a vez roët
e marc'hadourez, ha **DEK DRE GANT** d'ar familhou ni-
verus diwar diskouez o c'hartenn.